

Sudca Šamko pre HS: Možno to bude pre niekoho šok, ale kritizovať je možné aj prezidentku

Ivan Lehotský

Bratislava 6. júla 2023 (HSP/Foto:screenshot)

JUDr. Peter Šamko, sudca Krajského súdu v Bratislave, sa nebojí otvorene vyjadrovať ku všetkým horúcim veciam, ktoré sa týkajú justície a právneho štátu, čím sa dostal do povedomia verejnosti a získal si úctu u svojich kolegov, ktorí ho zvolili za člena Súdnej rady SR. Napriek tomu, že za to bude iste terčom útokov liberálnofašistických extrémistov z mainstreamu, neváhal nám poskytnúť rozhovor

Sudca Peter Šamko.

Hlavné správy: Ste autorom odborných kníh Trestný čin podvodu, Daňové podvodné konania a ich dokazovanie, Trestné činy poškodzujúce veriteľov. Ktorá časť práva je vám osobne najbližšia a prečo?

Šamko: Vždy mi bolo blízke trestné právo. Zločin a trest ma zaujíma, a to aj z hľadiska histórie, používania vyšetrovacích metód, či spracovania v literatúre. Trestnému právu sa venujem 23 rokov, najskôr ako prokurátor a potom ako sudca, pričom publikačne a prednáškovo sa zameriavam hlavne na majetkové a hospodárske trestné činy. Ide o zaujímavú a často aj komplikovanú časť trestného práva, pri ktorej musíte zachádzať aj do iných oblastí práva, a to napríklad do práva obchodného, konkurzného, či daňového.

Hlavné správy: Skúsenosti z posledných troch rokov hovoria, že parlament prijíma čoraz viac zákonov bez toho, aby sa k nim reálne mohli v dostatočnej miere vyjadrovať občania a odborná verejnosť. Myslíte si, že to ovplyvnilo kvalitu prijatých návrhov? Čo si myslíte o smerovaní legislatívy SR v posledných rokoch?

Šamko: Legislatíva je už niekoľko rokov v totálnom úpadku. A to nielen posledné tri roky. Doslova sa hovorí o legislatívnej smršti, keď parlament chrlí obrovské množstvo právnych predpisov, pričom tak nezriedka robí prostredníctvom skráteneho legislatívneho konania, či poslaneckých návrhov, a to bez vykonania riadneho pripomienkového konania. Ide preto často o nekvalitne až chaoticky formulované návrhy zákonov, ktoré keď sú prijaté, musia byť následne opravované ďalšími zákonmi a potom sa opravujú opravy a tak ďalej.

Problém je aj v tzv. prílepkoch k zákonom, keď jeden zákon mení aj obsahovo úplne iné zákony, čo by malo byť neprípustné. Nikto už poriadne nevie čo sa kedy prijalo a v akom znení a kedy to bude účinné. Právny chaos potom zákonite vyvoláva chaos aj v praktickom živote. Nie nadarmo sa hovorí, že právo, ktoré sa mení každý deň, je horšie ako žiadne právo. Rozhodne treba menej právnych predpisov, ktoré však musia byť kvalitné.

Hlavné správy: Je Slovensko právny štát? Definícia hovorí, že právny štát je taký, v ktorom vládne právo a všetci, vrátane štátu a jeho orgánov môžu postupovať len na základe práva a len spôsobom ustanoveným právom. Lenže čo to presne znamená? Môže byť štát trochu právny a trochu neprávny? Alebo je to ako s tehotenstvom, že buď je, alebo nie je, nič medzi tým?

Šamko: Slovensko je právny štát. Ale treba dávať pozor, aby aj právnym štátom zostal. Pokiaľ sa v tomto smere vyskytnú niektoré anomálie, je nutné na ne poukázať. Nebolo to tak dávno, čo viac ako 400 právnikov upozornilo v spoločnej výzve na porušovanie princípov právneho štátu. Je paradoxné, že na vytváraní totality, t. j. búraní právneho štátu, sa často podieľajú jej principiálni odporcovia a to tak, že za ochranu právneho štátu vydávajú to, čo je v skutočnosti koncom právneho štátu.

Napríklad v roku 2021 tu bola snaha zaviesť do Trestného zákona trestný čin s názvom „Šírenie nepravdivej informácie“, čo by fakticky z diskusie, argumentovania, urobilo trestnoprávnu problematiku. Štát pod zámienkou ochrany spoločnosti pred lžami zaútočil na slobodu prejavu a pokúsil sa nastoliť monopol vlastnej pravdy. Toto bol celkom určite krok k búraniu právneho štátu. Rovnako ako napríklad vypínanie webov v roku 2022, pri ktorom boli pochybnosti, či to nebolo urobené unáhlene a v rozpore s judikatúrou EŠLP.

Alebo skutočnosť, že štát chce vykonávať očistu spoločnosti, nemôže znamenať, že sa prestanú rešpektovať pravidlá dokazovania, že sa bude vytvárať prezumpcia viny, že sa bude glorifikovať priznanie obvineného ako koruna dôkazov a obvinený sa bude k priznaniu nútiť väzbou, že na vznesenie obvinenia bude stačiť iba neoverená výpoveď kajúcnika, ktorej sa bude slepo veriť, že sa budú predpripravovať výpovede svedkov a podobne.

Na niektoré takéto anomálie som poukazoval na mojom webe, pričom s kolegami sme sa následne rozhodli vydať knihu, v ktorej rozoberáme rôzne oblasti práva, v ktorých sa vyskytli náznaky búrania inštitútov právneho štátu pod rôznymi zámienkami. Úlohou sudcov je podľa môjho názoru aj obrana právneho štátu.

Hlavné správy: Ste jedným zo štyroch autorov knihy Agonia iustitiae, ktorá prináša vážne výhrady voči tomu, ako vyzerá právny štát na Slovensku, založili ste internetový časopis

Právne listy (pravnelisty.sk), kde otvárate veľmi zaujímavé a horúce témy, ktoré trápia justičný systém. Zdá sa, že máte viacero výhrad voči tomu, ako to na Slovensku funguje. Je naozaj aj po vyše 30 rokoch budovania rozvinutej kapitalistickej a demokratickej spoločnosti ten systém stále taký nedokonalý, že má veľa dier? Alebo to nie je o systéme, ale o ľuďoch, ktorí ho vedľa kreatívne kriviť?

Šamko: Všetko je o ľuďoch. Ľudia právo tvoria a ľudia ho aj aplikujú v bežnom živote. A ľudia nie sú dokonalí. Práve preto vznikajú chyby tak v práve, ako aj pri jeho výklade. Ak sa tak stane, je nutné na to poukazovať a nie si zakrývať oči. To platí o to viac, keď vidíte, že sa právo, či jeho využitie v praxi niekedy skutočne ohýba, kriví a často sa tomu aj tleska.

Hlavné správy: Klasické delenie verejnej moci hovorí o moci výkonnej, zákonodarnej a súdnej. Ozýva sa však čoraz viac hlasov, že tento model by mal byť doplnený aj o štvrtú moc, ktorá aj vďaka technológiám v modernej spoločnosti hrá čoraz významnejšiu rolu: moc informačná. Vidíme, že ak informačný propagandistický predátor podchytí časť spoločnosti alebo celú spoločnosť, nositeľov moci výkonnej, zákonodarnej i súdnej, infikuje ich svojou terminológiou, svojou etikou, svojou logikou a chápaním práva a ďalších základných vecí, urobí z nich fanatických a slepých vykonávateľov svojej ideológie, tak už sa sotva dá hovoriť o nezávislosti troch klasických mocí. Čo si myslíte o takomto pohľade?

Šamko: Nedávno som čítal zaujímavú myšlienku, ktorú vyslovil psychiater a kňaz Max Kašparů. Povedal, že v minulom storočí zažil európsky kontinent dve diktatúry, ktoré pošliapavali ľudské práva, v tomto storočí čaká Európu naproti tomu diktatúra ľudských práv, a to v podobe diktatúry menšín a médií. Niečo na tom asi bude.

Médiá majú obrovskú moc. Za pár dní vám dokážu vytvoriť kult osobnosti, alebo vás zničiť. Hovorí sa, že nie správy tvoria médiá, ale médiá tvoria správy. Nezriedka práve médiá chcú určovať, čo je ľudské právo, ako aj to, čo by malo byť predmetom právnej úpravy, ako by mali rozhodovať súdy a podobne, a kto má iný názor je nepriateľ a hodný nenávisti. Človek potom často sklzáne k tomu, že buď sa pridá k väčšinovému, médiami prezentovanému názoru a akceptuje ho, alebo je radšej ticho, pre istotu. Niekedy to potom vyzerá tak, že na verejnosti pretláčaný menšinový záujem politikov či médií je skôr predmetom účelovej propagandy, než serióznej diskusie.

Toto môže byť problém z hľadiska právneho štátu, a to slobody prejavu, nakoľko názor médií či niektorých politikov sa stotožňuje s pravdou, o ktorej sa nediskutuje. Vyzerá to tak, že stále platí Leninov výrok, že väčšina je hlúpa a nedá sa donekonečna vyčkávať, kým zmení názor, a preto rozhodná menšina musí konať a následne sa z nej stáva väčšina. Ak niekto bude hovoriť inak, netreba napádať jeho argumenty, ale stačí spochybnit' či dehonosťovať osobu, ktorá tak hovorí.

Základom neinfikovania sa účelovou propagandou je veľa čítať, a to rôzne zdroje, vzájomne ich porovnávať a o všetkom pochybovať a premýšľať.

Hlavné správy: Čo má prednosť: zákonnosť alebo spravodlivosť? Čo má robiť občan, keď rieši takúto dilemu, a čo má robiť sudca v takej situácii?

Šamko: Spravodlivosť je, keď každý dostane to, čo si zaslúži, a to tak v dobrom, ako aj v zlom. A práve zákony vymedzujú pravidlá toho, ako zistiť, čo si kto zaslúži. V trestnom práve sa teda snažíte dosahovať spravodlivosť, ale iba zákonnými prostriedkami. Zákon je tu na to, aby pri

dosahovaní spravodlivosti nedošlo k omylom, respektíve, aby sa omyly čo najviac eliminovali. Nie je preto prípustné zisťovať pravdu, spravodlivosť, za každú cenu a akýmikol'vek prostriedkami. Hľadáte zákonnú spravodlivosť a to platí nielen pre sudcu, ale aj pre každého.

To znamená napríklad to, že ľudia by nemali brať spravodlivosť do vlastných rúk, ale aj to, že musíte oslobodiť páchatel'a trestného činu, ak neboli zistené dostatočné dôkazy na jeho odsúdenie. Je to spravodlivé v rámci zákonnej spravodlivosti, nakoľko inak by ste museli pripustiť, že môžete niekoho odsúdiť aj bez dôkazov, a to by bolo nespravodlivé.

Hlavné správy: Je paragraf 363 naozaj takým kontroverzným nástrojom, alebo celý ten cirkus z posledného obdobia je iba politikárčením a pokusom určitých síl odstrániť jednu z prekážok v ceste za totálnym ovládnutím krajiny?

Šamko: Ustanovenie § 363 Trestného poriadku nie je žiadny kontroverzný nástroj. Generálnym prokurátorom je využívaný už od roku 2006 a v podstate až do roku 2021 nemal nikto s týmto ustanovením žiadny problém. Napokon, aj Ústavný súd SR vo svojom nedávnom náleze ohľadne tohto ustanovenia potvrdil, že nejde o ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s Ústavou SR.

To, že sa niektorým jednotlivcom nepáči ako generálny prokurátor toto ustanovenie aplikuje v jednotlivých prípadoch teda neznamená, že ide o ustanovenie, ktoré by bolo nutné meniť, či úplne vypustiť z Trestného poriadku. Problémom teda nie je ustanovenie § 363 Trestného poriadku, ale to, že si ho generálny prokurátor dovolil využiť aj v niektorých trestných veciach, ktoré boli dozorované Úradom špeciálnej prokuratúry.

Úlohou generálneho prokurátora pri postupe podľa § 363 Trestného poriadku však nie je pozeráť sa na to, kto je v tej ktorej kauze obvinený, ale na to, či v preskúvanom rozhodnutí, napríklad vznesení obvinenia, došlo k podstatnému porušeniu zákona. Ak áno, tak takéto preskúvané rozhodnutie musí byť generálnym prokurátorom zrušené.

Treba sa teda vždy pozeráť na dôvody, ktoré generálneho prokurátora viedli k zrušeniu nejakého rozhodnutia a nie na to, či sa to páči prokurátorom, ktorí takéto nezákonné rozhodnutie vydali, respektíve, či sa to páči politikom, médiám, polícii alebo mimovládne mu sektoru.

Nikto nie je neomylný, a to ani prokurátori ÚŠP, či policajti z NAKA, a preto aj oni musia akceptovať, že môžu robiť chyby. Napádanie generálneho prokurátora za to, že využíva ustanovenie § 363 Trestného poriadku je to isté, ako keby sme my na krajskom súde napádali najvyšší súd, či ústavný súd, že si nám dovolil zrušiť nejaké naše rozhodnutie. Z hľadiska budovania dôvery občanov v právny štát to je neakceptovateľné, pretože občania musia vedieť, že právny systém funguje tak, že vždy niekto rozhoduje s konečnou platnosťou, s tým, že v prípravnom konaní je to práve generálny prokurátor.

Hlavné správy: Pred rokom ste si dovolili kritizovať absurdnú situáciu, keď sudca Kapinaj schválil vyšetrovaciu väzbu pre štyroch vyšetrovateľov NAKA, tí to označili za trestný čin a vzápätí toho sudcu v tejto veci začala vyšetrovať NAKA. Vy ste poukázali na túto absurditu a zato bol podaný podnet na vaše disciplinárne stíhanie, že ako sudca ste sa nemali v tejto veci vyjadrovať. Ako sa má občan pozeráť na takéto veci, ktoré pripadajú smiešne a trápne aj úplným právnym laikom?

Šamko: Obvinené osoby niekedy nechápu, že ak sudca nepostupuje podľa ich predstáv, tak to neznamená, že sa dopúšťa trestného činu či disciplinárneho previnenia. V danom prípade išlo

zjavne o šikanózne trestné oznámenie na sudcu, nakoľko opravným prostriedkom voči uzneseniu o vzatí obvineného do väzby je sťažnosť a nie trestné oznámenie.

Je to možné vnímať aj ako určitú snahu pomstiť sa sudcovi za jeho rozhodnutie a ukázať, že by si také veci nemal dovoľovať, lebo tá istá súčasť polície, kde obvinení pôsobia, môže iniciovať aj jeho trestné stíhanie. Je to snaha ukázať svoju silu. Tomu zodpovedal následne aj podnet na moje disciplinárne potrestanie z ich strany za to, že som na takéto šikanózne konanie obvinených poukázal na svojom webe. Toto obvinené osoby niekedy robia a vy ako sudca sa nad to musíte povzniesť a nesmiete sa nechať zastrašiť.

Hlavné správy: Aká je sloboda slova pre sudcu? Nedávno sudca Patrik Števík napísal otvorený list prezidentke, v ktorom kritizoval jej konanie. Bol za to potrestaný, vraj mu neprísluší ako sudcovi prezidentku oslovovať takou formou, ako to urobil. On argumentuje, že sudca, ako človek spoluzodpovedný za stav krajiny, naopak musí vystúpiť, keď vidí niečo zlé. Kde je tá hranica?

Šamko: Niekde som čítal, že sudca by si mal robiť len svoju prácu a potom po práci by sa mal venovať svojej rodine a inak byť ticho. Toto je však koncept života obzvlášť vyžadovaný a cenený v totalitných režimoch. Kto už by sa mal ozvať, ak nie sudca, ak je názoru, že niečo, čo súvisí s právom, nie je v poriadku? A to, že niekto iný to môže vidieť odlišne, nie je rozhodujúce.

Slobodu prejavu nemôžete dopriať len tým, ktorí majú rovnaké názory ako vy. Diskusia, názorová polemika je základom každej demokratickej spoločnosti. Na spomínanom článku kolegu Števíka nevidím nič závadné a už vôbec nič, čo by si zasluhovalo jeho disciplinárne potrestanie. Môžete s ním súhlasiť alebo nesúhlasiť, ale celkom určite je jeho list prezidentke pokrytý slobodou prejavu. Na slobodu prejavu nemôžete nazerať ani z toho pohľadu, či by ste rovnako postupovali vy. Možno to bude pre niekoho šok, ale kritizovať je možné aj kroky či postupy prezidentky.

Pokiaľ ide o hranice slobody prejavu sudcu vo všeobecnosti, tak sudca by sa celkom určite nemal vyjadrovať k veci, ktorú má pridelenú ako zákonný sudca, a to ešte pred jej rozhodnutím, zdržanlivý by mal byť aj vo verejnom vyslovovaní svojich politických názorov či názorov na konkrétne politické strany, jeho prejav by nemal byť vulgárny a podobne. Avšak, ak ide o otázky práva a jeho aplikácie, či fungovania justície alebo možného zasahovania politikov či iných subjektov do nezávislosti súdnej moci, tu by mal mať sudca široké pole pôsobnosti v rámci slobody prejavu.